

MINISTER
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Jolanta Fedak

DUS-0700-168-KP/10

GABINET MARSZAŁKA SENATU

wpłynęło dn. 17.09.10.

nr. 4901 podpis. *Borusiewicz*

Warszawa, dnia 16 września 2010 r.

R. Kuczyński U. Obłimek
S E K R E T A R I A T
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 20.09.10.
nr. 7950 podpis. *M.*

Pan
Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu RP

W związku z przesłanym przy wystąpieniu Pana Marszałka z dnia 17 sierpnia 2010 r., znak: BPS/DSK-043-2986/10, oświadczeniem senatora Marka Trzczińskiego w sprawie nabywania uprawnień emerytalnych przez członków rolniczych spółdzielni produkcyjno-usługowych uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Przed wejściem w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z późn. zm.), obowiązywały przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267, z późn. zm.), która już w samym tytule określała jej zakres podmiotowy. Natomiast w treści art. 5 zdefiniowała "pracownika" jako "osobę pozostającą w stosunku pracy w myśl Kodeksu pracy" (pkt 1), zaś "zatrudnienie" jako "wykonywanie pracy w ramach stosunku pracy" (pkt 2). Prawo do emerytury przysługiwało po osiągnięciu wieku wynoszącego 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn oraz udokumentowaniu minimalnego okresu zatrudnienia wynoszącego odpowiednio 20 i 25 lat (art. 26). Od tej zasady ustawa przewidywała odstępstwa (art. 53-55) - m.in. możliwość przechodzenia *pracowników* na wcześniejsze emerytury, na warunkach określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43, z późn. zm.).

Nie ulega zatem wątpliwości, że prawo do wcześniejszej emerytury przysługiwało wyłącznie pracownikom, którzy legitymowali się odpowiednim okresem zatrudnienia,

rozumianym jako wykonywanie pracy w ramach stosunku pracy. Uprawnienie to miało więc pracowniczy, a nie powszechny charakter.

Przepisy obowiązującej od 1 stycznia 1999 r. ustawy o emeryturach i rentach z FUS regulują sposób wygaszania dotychczasowych uprawnień do wcześniejszych emerytur. Na mocy jej art. 32 ust. 4 utrzymana została - wyłącznie na okres przejściowy - możliwość stosowania przepisów ww. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników (...). Jednakże będą z nich mogli skorzystać wyłącznie pracownicy, którzy udokumentują wymagany okres ubezpieczenia, w tym co najmniej 15-letni okres wykonywania zatrudnienia w szczególnych warunkach w ramach stosunku pracy, a więc ta sama kategoria ubezpieczonych, która miała taką możliwość przed dniem 1 stycznia 1999 r. Wynika to jednoznacznie z brzmienia art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Według art. 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.) pracownikiem jest osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania lub spółdzielczej umowy o pracę. Elementem charakterystycznym dla stosunku pracy jest wykonywanie pracy pod kierownictwem pracodawcy, czyli podporządkowanie organizacyjne i służbowe oraz ciągłość wykonywania pracy.

Świadczenie pracy na rzecz rolniczych spółdzielni produkcyjnych nie jest równoznaczne z pozostawaniem w stosunku pracy. Przepisy dotyczące statusu osób zatrudnionych w spółdzielniach zawarte są w ustawie z dnia 16 września 1982 r. - prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848, z późn. zm.). Przedmiotem działalności rolniczej spółdzielni produkcyjnej jest prowadzenie wspólnego gospodarstwa rolnego oraz działalności na rzecz indywidualnych gospodarstw rolnych członków (art. 138). Prawo i obowiązek pracy członka takiej spółdzielni opiera się na stosunku członkostwa. Zgodnie z art. 155 § 1 tej ustawy członek spółdzielni ma prawo i obowiązek pracować w spółdzielni w rozmiarze ustalonym corocznie przez zarząd, stosownie do potrzeb wynikających z planu działalności gospodarczej spółdzielni.

Z przepisów tych wynika zatem, że członek spółdzielni wykonuje pracę - w jakimś mniejszym lub większym zakresie - także na własny rachunek. W praktyce nie jest więc możliwe ściśle określenie, czy wykonuje on działalność w warunkach szkodliwych w sposób ciągły oraz w jakim wymiarze czasu pracy. Tymczasem § 2 ust. 1 ww. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników (...) wyraźnie stanowi, że praca może być uznana za wykonywaną w szczególnych warunkach

wyłącznie wtedy, gdy pracownik świadczy ją stale (tj. ciągle) w ramach obowiązującego na określonym stanowisku pełnego wymiaru czasu pracy.

W przypadku świadczenia pracy na rzecz rolniczej spółdzielni produkcyjnej powyższe wymagania - z uwagi na różne sytuacje faktyczne - nie mogą mieć realnego zastosowania.

W rezultacie okres wykonywania działalności na rzecz rolniczej spółdzielni produkcyjno-usługowej nie może zostać zaliczony do stażu pracowniczego, od którego zależy nabycie prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Nie byłoby bowiem podstaw do stwierdzenia, czy osoba samodzielnie wykonująca usługi przewozowe świadczyła taką pracę tylko w części ustawowego czasu pracy kierowców, bądź zakres jej obowiązków wykraczał poza prace wymienione w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników (...).

Pracowniczy, a nie powszechny charakter tego uprawnienia potwierdził Trybunał Konstytucyjny, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 września 2000 r., ogłoszonego w Dz. U. Nr 76, poz. 874, w sprawie o sygn. K. 1/00 dotyczącej prawa do wcześniejszej emerytury osób objętych ubezpieczeniami społecznymi z innego tytułu niż stosunek pracy Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że *„...ustawa emerytalna (tj. ustawa o emeryturach i rentach z FUS) nie zmieniła zakresu podmiotowego tych regulacji w stosunku do stanu prawnego sprzed 1 stycznia 1999 r. Zróżnicowanie uprawnień w zakwestionowanych przepisach wynika z tego, że w stosunku do ubezpieczonych będących pracownikami jest to kontynuacją posiadanych uprzednio uprawnień, aż do całkowitego ich wygaszenia, natomiast pozostali ubezpieczeni, którzy przed wejściem w życie ustawy emerytalnej podlegali innym systemom ubezpieczenia, niż pracownicy, takich uprawnień (do wcześniejszej emerytury) nigdy nie mieli...”*

W konsekwencji Trybunał Konstytucyjny uznał, że wspomniane zróżnicowanie jest uzasadnione i nie narusza wynikających z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji RP zasad równości i sprawiedliwości społecznej.

MINISTER
Włodz
Jolanta Fedak